

«Benvolgut amic Triadú»: cartes de Vicenç Riera Llorca (Mèxic 1952 - Catalunya 1987)

ALBERT VENTURA, *Universitat Rovira i Virgili*

RESUM: Cartes de Vicenç Riera Llorca a Joan Triadú, en què es manifesta l'activitat cultural de Riera des del seu retorn de l'exili, així com el seu univers literari: els temps d'acció interna, la confecció de personatges i la vinculació entre la realitat històrica i la ficció narrativa.

PARAULES CLAU: Vicenç Riera Llorca, Joan Triadú, exili, realisme, història de la literatura.

ABSTRACT: Letters from Vicenç Riera Llorca to Joan Triadú, showing Riera's cultural activities since his return from exile and opening windows on to his literary world: internal action tempos, character creation and the link between historical reality and narrative fiction.

KEYWORDS: Vicenç Riera Llorca, Joan Triadú, exile, realism, history of literature.

Les cartes que es presenten en aquest epistolari recullen la major part de la correspondència conservada entre l'escriptor Vicenç Riera Llorca i el crític Joan Triadú. Aquesta relació epistolar s'inicià a Mèxic, la tardor de 1952, i es reforçà amb el retorn de l'exili de Riera l'any 1969. Les cartes abasten el període comprès entre 1952 i 1987 i són sempre unidireccionals: les enviades per l'escriptor al crític, atès que Riera Llorca conservà ben poques mostres de les relacions epistolars que va establir.¹ Gràcies al fons de Joan Triadú,² ara ens és possible relatar quina és la proposta literària –planificada i constant– de Vicenç Riera Llorca amb un document de primera mà.³

1. Són excepció Joan Fuster (Ferrer, Pujadas, 1993) i Albert Manent (Pujadas, 2015), dels quals es conserva una correspondència notòria; també d'altres de rellevants, en menor quantitat, com en els casos de Guansé (Corretger, 2013) o Tasis (Noguer, 2009).

2. Fons ANC1-667-T-1919, de l'Arxiu Nacional de Catalunya. Correspondència de Vicenç Riera Llorca i Joan Triadú, provinent del seu fons personal.

3. Prèviament a la publicació d'aquestes cartes, l'estudi de Corretger (2014) havia establert, de forma acurada, els anys en què tenen lloc totes i cadascuna de les novel·les del cicle rierià. Ara, amb

La importància de les missives trameses per Riera esdevé nuclear per comprendre de forma directa la intencionalitat de l'escriptor barceloní. En aquestes cartes l'autor hi detalla la seva manera de treballar les novel·les, que destaquen per la reconstrucció fidedigna d'uns fets històrics i d'una societat en què ell mateix va viure, amb una intencionalitat clara: la memòria col·lectiva d'un poble. Per contra, també hi desgrana quin pla de treball duia a terme per confegir els personatges, el seu caràcter i les seves problemàtiques: des d'emascarar una persona sota el nom d'un personatge fins a mesclar-ne diverses característiques per encabir-les, seguidament, sota un àlies que arrodonia la ficcionalització i que les agrupava.⁴ A les darres epístoles a Triadú (1981 i 1987), l'autor fa una categorització del seu corpus de novel·la a partir dels anys en què les va escriure i editar, i aclareix quin n'és l'«ordre cronològic de l'acció». Aquest fet posa llum sobre la planificació de les línies mates que regeixen totes les novel·les del cicle rierià.⁵

Les cartes de Riera Llorca a Triadú al·ludeixen a la ingent tasca cultural que dugué a terme a Mèxic (on arribà procedent de Santo Domingo, el 1942), sobretot en la direcció de *Pont Blau*,⁶ i s'hi recullen algunes divergències sobre la línia política i editorial de la revista. També aprofundeixen en la feina que Riera dugué a terme des de Pineda de Mar⁷ d'ençà que s'hi va establir després d'abandonar Mèxic.

Té molt d'interès la referència en el present epistolari a un projecte que ocupà temps i esforços de Víctor Alba, Manuel de Pedrolo, Vicenç Riera Llorca, i d'Esyllt T. Lawrence –muller de Lluís Ferran de Pol– com a traductora: publicar, per iniciativa del PEN Club de Nova York, una antologia d'autors catalans contemporanis, que mai no arribà a editar-se.⁸

aquestes informacions que recollí Triadú, podem validar aquestes dates segons les intencions explícites de l'autor.

4. Vegeu la carta 16, de 8 d'agost de 1984.

5. Vegeu Corretger (2014), p. 18-25, on es desenvolupa la concepció de dos cicles, de 1931 a 1936 i de 1939 a 1962, respectivament.

6. Riera Llorca ocupà la secretaria de *La Nostra Revista* (LNR), que exercí fins al número 64, corresponent al període 1946-1951, i la direcció de *Pont Blau* des de la fundació, el 1952, fins al 1963.

7. Es conserven d'altres lletres de 1970 sobre l'adquisició de nous volums per a la biblioteca pública de Pineda de Mar, en col·laboració amb *Omnium Cultural*, que duia a terme un projecte de bibliobús per apropar la literatura catalana a diversos punts del territori. L'ajuntament disposà de 5.500 pessetes per pagar-ne. També es té coneixement de missives breus, d'abril i maig de 1971, en què es convida Triadú a fer una conferència i, seguidament, li fan saber que els han denegat el permís; o bé una altra carta de 2 de gener de 1987, d'agraïment per l'atorgament de la Creu de Sant Jordi a Riera. En un vessant més polític, Riera s'adreçà a Triadú el 20 de febrer de 1974 per demanar-li què podien fer –legalment– per ensenyar català a les escoles de la vila.

8. Vegeu Ferrer, Pujadas (1993), p. 441-442, en què Riera sol·licita a Fuster la col·laboració en el projecte. També Pujadas (2015), p. 135, i la nota 1 (carta 61 a A. Manent), p. 129-130.

Nota a l'edició

La selecció de les epístoles enviades per Riera recollides en aquesta edició provenen del llegat de Joan Triadú a l'Arxiu Nacional de Catalunya. Del total de dinou documents, la gran majoria són manuscrits, amb l'excepció de cinc unitats, escrits a màquina, si bé inclouen anotacions a mà.

Les transcripcions han estat fidels a l'original, llevat de les adaptacions ortogràfiques d'acord amb la gramàtica vigent de l'IEC (2016). Els títols de totes les publicacions s'han transcrit en cursiva.

[1]

Mèxic, 30 de novembre del 1952

Distingit senyor i benivolgut amic: Permeteu-me el tractament d'amic encara que no hi hagi hagut mai cap relació entre nosaltres, perquè pels vostres treballs que he llegit i per les referències que sobre vós m'han donat els amics Avel·lí Artís i Pere Calders, em plau pensar que hi ha entre nosaltres coincidències que poden justificar l'amistat. És probable que quan aquestes ratlles arribin a les vostres mans hàgiu rebut ja algun exemplar del número 2⁹ de *PB*¹⁰ que l'amic Pere Calders us deu haver enviat per avió. Si és així, haureu notat –desitjaria que sense massa disgust, encara que el disgust fora justificat– que en el vostre excel·lent article sobre Josep Ixart no va una nota que havíeu recomanat sobre l'origen del treball ni algunes notes de peu que figuraven a l'original. Us escric per demanar-vos que excuseu aqueixes falles, que, com molts defectes ben visibles a la revista, són degudes a no disposar d'una bona impremta. Podeu sospitar que amb una mica d'atenció per part nostra aqueixes coses no ens passarien; però no us podeu imaginar el que són les imprentes barates en aquest país ni les enrabiades que la confecció del modest *PB* costa als companys que n'estan encarregats. Fora llarg d'explicar-vos el que ens costa aconseguir que els linotipistes ens deixin una composició passadora, després de tres o quatre lectures de proves a galera, anant eliminant errades, i de tres o quatre més de proves de pàgina; compaginar, després, en un altre taller, on ens empastellen la composició i ens en perden... Amb l'article de Josep Solanes sobre Prim ens ha passat el mateix. Us

9. Octubre de 1952.

10. Sigles en referència a *Pont Blau*. Vegeu Riera Llorca (2003) per les editorials de *PB*.

prego que ens digueu si voleu que al número 3 vagi alguna nota explicant l'omissió. Disposeu de les pàgines de *PB*. La vostra col·laboració ens interessa i ens plauria –ja us ho deu haver dit en Calders– que fos assídua, si les vostres ocupacions us ho permeten i si *PB*, com tots desitgem, us sembla una *tribuna* escaient. Com que ja coneixeu la revista, vós mateix sabreu quins temes, entre els que us abelleixi tractar, hi seran més adequats. No obstant, permeteu-me una *suggerència*. Recordo un article vostre, molt interessant, publicat a *LNR*¹¹ el juny del 1950: «Catalunya, amb mi, a Anglaterra.» No podríeu escriure per a *PB* un treball amb el mateix esperit? Ho considero d'un gran interès per a les finalitats de *PB*. Enviem alguns exemplars de la revista a la Gran Bretanya: a E. A. Peers, J. B. Trend, Rose Macaulay, Ewert, d'Oxford; Hutcheson, de Glasgow; Povey, de Liverpool i altres. Ens interessa fer-la circular profusament allí. ¿Ens podríeu donar noms i adreces de persones a qui consideréssiu convenient enviar-la? Dels vostres ex alumnes, per exemple; i dels professors que cregueu que l'han de rebre amb algun interès.

Fa uns mesos en Calders ens va passar la còpia d'un fragment d'una carta vostra en el qual assenyalàveu tres objectius que creieu que s'ha de plantejar la revista. En els dos primers estem completament d'acord –donar entrada als escriptors joves i tenir un cos de crítica– i els realitzarem en la mesura que ens serà possible. Per al primer no hi ha cap dificultat; les pàgines de *PB* estan obertes als escriptors joves. (Naturalment, als escriptors joves que tinguin una posició patriòtica neta.) Per al segon ens convé l'ajut dels amics escriptors residents als Països de Llengua Catalana. El tercer objectiu, «posar-se al corrent de la projecció catalana dins d'Espanya», és un xic arriscat per a nosaltres, perquè és una qüestió que no la vivim i de la qual tenim informació insuficient i aquesta no sempre prou objectiva i desapassionada. Ens exposem a incórrer en errors greus i que poden resultar lamentables. No vull dir, amb això, que refusem sistemàticament tractar la qüestió, sinó que no ens és possible tractar-la, malgrat la nostra llibertat, com la podria tractar en circumstàncies normals una revista editada a Barcelona. Ens ajudaria molt, per a això, la vostra informació. Estic segur que una comunicació freqüent entre vós i nosaltres –a més de la vostra col·laboració literària– beneficiaria molt *PB*.

[Manuscrit] En espera de les vostres notícies, us saluda cordialment

[Signatura: Vicenç Riera]

11. *La Nostra Revista* (Mèxic, 1946-1954). Al capdavant d'aquesta revista hi figurà Avel·lí Artís i Balaguer, fundador, redactor en cap i director; i Vicenç Riera Llorca, secretari. Des del número 64 fins al 75 i darrer, foren substituïts per Avel·lí Artís Gener i Joan Rossinyol, respectivament.

[2]

Mèxic, 15 de febrer de 1953

Benvolgut amic: Abans que tot he de pregar-vos que excuseu la meva trigança a contestar la vostra carta del 31 de desembre. Primer em vaig prendre uns dies per consultar amb els companys sobre el nostre projecte, que des del primer moment em va semblar interessant. Després, he estat unes setmanes malalt.

La vostra idea de dedicar un número de *PB* a revisar les activitats catalanes del 1952 en els camps científic, literari i artístic em sembla excel·lent i podem realitzar-la quan ens plagui. Només em permetré fer-vos algunes observacions. Ja havíeu notat en els dos números de *PB* que heu vist que per a nosaltres Catalunya no és *tota* la nació i que tractem València i les Illes com a país d'un conjunt en el qual entra Catalunya.¹² Crec que en tractar els temes que suggeriu, els autors no s'haurien de limitar a les activitats de Catalunya sinó que haurien d'esmentar, si escau, les de València i les Balears. Joan Oliver, en tractar de teatre, no té res a dir de València i potser tampoc de Mallorca. Però en literatura és possible que valgués la pena d'esmentar dos o tres coses publicades a València i alguna de Mallorca. No dic això amb ànim d'inferir en el vostre criteri –tinc present que la qüestió literària la criticàreu vós–, sinó de veure si, sense violentar-vos, podríeu ajustar-vos a una de les finalitats de *P.B.* Crec que tractar els temes amb un abast nacional –quan hi hagi motiu per a fer-ho– és preferible a tractar els països per separat, la qual cosa significa una distinció que no ens ajudaria pas a atraure els amics valencians i balears. Per a nosaltres aquesta qüestió té una gran importància. Sobretot quan hem aconseguit formar un grup d'amics i col·laboradors a València –alguns d'ells us han de ser coneguts, perquè van col·laborar amb vós a Ariel. Suposo que esteu al corrent de les activitats dels amics valencians, però si us manqués alguna informació, us la facilitaria en Joan Fuster, Sant Josep, 10, Sueca, València.

Estic d'acord en les vostres observacions sobre el to polític de la revista: procurarem eliminar-lo. En el número 3-5 encara hi ha l'editorial política,¹³ però puc assegurar-vos que en aqueix número que ens proposem, no hi hauria res que pogués comprometre cap dels col·laboradors. Quant al noticiari, hi ha raons –que amb més calma us exposaré en una altra ocasió– per a conservar-lo; però és clar, hi eliminarem, com a la resta de *PB*, el to polític.

12. Vegeu Riera Llorca (2003): aleshores encara usa el terme «Països de Llengua Catalana».

13. *Ibidem*, p. 73-74. El 3-4 de novembre-desembre de 1952; n. 5, gener de 1953.

Albert Ventura, «*Benvolgut amic Triadú*»: *cartes de Vicenç Riera Llorca*
(Mèxic 1952 - Catalunya 1987)

Us agraeixo les adreces que em doneu i les notes sobre la gent d'Anglaterra.

Us desitjo un bon 1953, a vós i a tots els companys.

Espero notícies vostres.

Cordialment

[Signatura: Vicenç Riera]

[3]

Mèxic, 12 de juny de 1953

Benvolgut amic: *Acabo* de rebre la vostra carta datada el 3 d'abril. Tenia interès a remarcar que l'acabo de rebre perquè no creieu que he negligit contestar-vos. Us contestaré en detall d'ací uns dies. Avui només unes ratlles per a acusar rebut de la vostra. Jo donava per suposat que havíeu deixat córrer el vell projecte. I temia que ho haguéssiu fet a causa de la lectura de l'editorial del no. 3-4. Ja havia previst que aqueix editorial no us havia de plaure o no us havia de semblar oportú. Per això us demanava que no us deixéssiu impressionar per ell. Tenia el propòsit que fos el darrer de to polític al·ludint directament a la situació actual. En els números 5 i 6, que ja són a Barcelona, i en el 7, que si no hi és no trigarà a ser-hi, observareu una tendència a eliminar tot allò que pugui comprometre els col·laboradors de Barcelona, una tendència a fer la revista netament *literària*. Ja veurem fins a quin punt puc arribar a atendre les vostres recomanacions, en la majoria de les quals estic d'acord (en la qüestió de l'editorial del no. 3-4, no, francament; però comprenc molt bé el vostre punt de vista). La idea de la unitat dels Països de Llengua Catalana és bàsica a *PB*. Per a això es fa la festa. És l'objectiu essencial de la revista. Conec els antecedents en aquesta posició –els generals i els nostres personals, perquè conec la vostra *Antologia*–.¹⁴ Celebro que estem d'acord en això i espero estar-hi en altres qüestions. Per a alguns dels companys del grup i per a mi, aquesta idea és vella. Jo soc fill de valencians i em sento tan valencià com català –català en el sentit de natural del Principat–. Això del segell de *PB* en les trameses a Barcelona i a València ha estat una imprudència del company que fa les trameses i que jo ignorava. Me n'he assabentat darrerament, en rebre alguna queixa. Ja he advertit que no posi més aqueix segell, però he rebut les primeres queixes –les que m'han [escrit al marge esquerre del full] assabentat que passava això– quan havia sortit el n° 6 i potser també el 7. Desitjo que l'amic que ens havia de fer crítica d'exposicions es posi bo aviat. No creieu que les vostres observacions em semblin nicieses quant a mesures profilàctiques.

Us escriuré aviat, més detalladament. Vostre [Signatura: Vicenç Riera]

[al dors del full]:

El Premi Catalònia ha estat concedit a la novel·la *Tres*, de Rafael Tasis.¹⁵

14 J. TRIADÚ, 1951: *Antologia de la poesia catalana, 1900-1950*. Barcelona: Selecta.

15. Publicada a Mèxic el 1962.

[9]

[nota manuscrita per Triadú, vertical esquerra]

Moragas, 57

Pineda

Pineda, 10 octubre 1972

Benvolgut amic Triadú: us escric per dos motius. El primer, donar-vos les gràcies per l'atenció dedicada al darrer número de *Serra d'Or*, a la meva novel·la *Fes memòria, Bel*. Hi dieu paraules amables i que demostreu que interpreteu bé les meves intencions en el que vaig escrivint.¹⁶ El segon motiu és un recordatori: Fa uns mesos que us vaig escriure explicant-vos que amb els amics Víctor Alba i Manuel de Pedrolo preparo una antologia de la literatura catalana actual que s'editarà en anglès, a Nova York;¹⁷ i us demanava que m'indiquéssiu algun fragment de la vostra obra –equivalent a unes cinc holandeses mecanografiades–, de la vostra preferència, per tal d'incloure'l en la dita antologia.

És que no vau rebre aqueixa carta?¹⁸ En tot cas, jo no n'he rebut resposta. Us deia, també, que la quantitat que s'ha posat a la nostra disposició¹⁹ cobriria tot just la retribució dels traductors i alguna petita despesa que es pugui presentar, per la qual cosa advertim als autors que figuraran a l'antologia que l'editor (és assumpte del PEN Club de Nova York) no pagarà drets d'autor. En espera de les vostres notícies, us saluda cordialment

[Signatura: Vicenç Riera]

16. Vegeu Triadú (1972), p. 45; «Riera Llorca ens dona, novel·la per novel·la, una crònica severa i eficaç que revela la seva seriosa dedicació narrativa».

17. Vegeu nota al peu 7 de la present edició.

18. No n'hi ha constància.

19. Segons les informacions que es desprenen de Víctor Alba i Riera, es tractaria de 2.000 dòlars americans.

[10]

Pineda, 2 XI 1972

Benvolgut amic Triadú: Vaig rebre la vostra carta del 14 d'octubre, que va deixar-me perplex. Bé, per començar he de dir-vos que no heu quedat malament amb mi per no haver contestat una carta que no vau rebre. Em preguntàveu si estava segur d'haver-vos escrit aqueixa carta. En aquests moments, perquè han passat ja alguns mesos i perquè, com suposeu, he escrit diverses cartes sobre la mateixa qüestió, no recordo detalls precisos de l'acte d'haver-la escrita i enviada, però tinc una plausible convicció –si em permeteu fer una diferència entre convicció i seguretat– d'haver-la escrita i enviada. Tinc a la vista la llista inicial –que després ha estat un xic ampliada– dels autors a qui havíem de demanar permís i tria –si volien fer-la ells mateixos– d'algun text per a l'antologia. Hi tenia assenyalats els noms d'aquells de qui em vaig fer càrrec jo. A mesura que escrivia cartes –a raó de dues o tres diàries–, posava un nou senyal al costat del primer per indicar que aquell escriptor havia estat ja consultat. Vaig començar a rebre respostes quan encara no havia escrit a tothom a qui havia de fer-ho i feia un tercer senyal al nom dels qui em contestaven. El vostre nom el tinc amb els senyals que feia jo i no els amics Pedrolo o Víctor Alba –compromesos en aquesta feina– qui us havia d'escriure, i el d'haver escrit. Recordo molt bé que sovint, en rebre respostes i concretar la llista, em fixava que no arribaven ni la vostra ni la d'un amic, i jo diria que si ara ja no recordo el fet material d'haver escrit i enviat la carta, sí que el vaig tenir present durant algun temps. Després, amb el curs dels dies, això s'ha esvaït de la meva memòria. No us havia tornat a escriure perquè, com que no hem aplegat encara el material complet –no manca gaire i tenim ja algun dels textos traduïts (per professionals de llengua anglesa, és clar)–, ho deixava per quan ja la cosa no tingués espera. I va ser en escriure-us per donar-vos les gràcies pel vostre comentari a *Fes memòria, Bel*, que vaig aprofitar l'ocasió per recordar-vos la meva demanda. Ara bé, vós sembleu molt estranyat que s'extraviï una carta i jo no n'estic gaire, perquè no n'he rebut alguna de certificada –de Mèxic– i a desgrat de les reclamacions no n'he tret l'entrellat i ho he deixat córrer finalment. Ara escriuré a l'amic que a la meva llista apareix en la mateixa situació que vós, que és també una persona formal –l'Espinàs–, per saber si ha passat el mateix. No em considero infal·lible i accepto la possibilitat d'un error meu, però, com jo treballo, em sembla poc probable.

Cordialment

[Signatura: Vicenç Riera]

[11]

Pineda de Mar, 27 de desembre, 1973

Benvolgut amic Triadú: Vaig llegir, amb l'alegria que us podeu imaginar, la vostra crítica a *Oh, mala bèstia!*, tan amable com estimulant.²⁰ No cal dir que us agraeixo l'atenció, sobretot quan veig que la majoria de llibres passen desapercebuts per als crítics i comentaristes o són objecte de notes que, fins i tot quan són tan històrics, són ben poc útils, perquè ni orienten al públic o a l'autor ni tan sols analitzen l'obra suposadament criticada. Trobo, com he respost a un qüestionari de l'Oriol Pi de Cabanyes, que tenim bastants de comentaristes i pocs crítics. I els comentaristes, a vegades –massa sovint– donen la impressió de no haver llegit el llibre i es limiten a reproduir la solapa. Personalment, jo no em queixo: a) perquè tinc l'hàbit de no queixar-me i b) perquè en general, crítica i comentaristes m'han tractat força bé. Constató una situació, només, i si m'he de plànyer, és perquè són pocs els crítics que m'orienten a seguir la nostra literatura, ja que no podent llegir-ho tot, em veig obligat a fer una tria en les meves lectures.

Us desitgem, la muller i jo, a vós i als vostres, tota mena de benaurances per l'any nou i els següents.

Cordialment,

[Signatura: Vicenç Riera]

20. Vegeu Triadú (1973), p. 44: «és el cas de les novel·les de Vicenç Riera Llorca, en les quals més que la novel·la que tenim a les mans haurem de valorar cada vegada més el món narratiu al qual pertanyen».

[13]

[nota manuscrita per Joan Triadú]

Moragas, 57

Pineda de Mar, 18 de febrer, 1977

Benvolgut amic Triadú: vaig llegir la vostra crítica de *Canvi de via*²¹ –que de fet ho és de totes les meves novel·les–, molt amable, orientadora i estimulante. I oportuna, perquè sense adonar-me'n anava a caure en un estat d'ànim que m'havia fet preguntar-me si valia la pena de persistir en l'època que requereix completar l'obra com la tenia projectada i pensada. El vostre article m'ha encoratjat, m'ha fet treure, de calaixos i prestatges, notes i esbossos i llibres a mig fer, per posar-hi ordre. I em trobo davant d'un gruix considerable d'holandeses ja quasi abandonades en les quals em sembla veure-hi molta feina aprofitable. Tot això farà que en el curs d'aquest any enllesteixi, sense precipitacions ans però treballant-hi d'una manera regular i sostinguda, dos o tres llibres en els quals tractaré de filar molt prim per fer tornar a la vostra confiança. D'això en tinc consciència clara: després del vostre article m'he d'imposar tot el rigor de què sigui capaç. Espero que no us defraudaré.

Agraït, us saluda cordialment,

[Signatura: Vicenç Riera]

21. Vegeu Triadú (23-1-1977).

[14]

[nota manuscrita per Joan Triadú]

Moragas, 57

Pineda de Mar

Pineda de Mar, 6 d'agost, 1977

Benvolgut amic Triadú: Acabo de llegir a *Serra d'Or*²² la vostra al·lusió a una escena de *Canvi de via*. El personatge que baixava l'escala, Jaume Estruc, és –almenys en aquesta escena– purament imaginari; els que acompanyaven Macià eren, segons la versió que em va donar Jaume Creus²³ quan jo enllestia ja el llibre, Aiguader, Bertran de Quintana, Barrera, Antoni Peyrí –gendre de Macià–, el mateix Creus i algun altre. L'escena entre Companys i Martínez Domingo la descriu tal com me la va explicar diverses vegades l'Amadeu Aragay²⁴ en allò en què coincideix amb altres fonts que em mereixen confiança; els detalls en què trobava contradicció els vaig suprimir –tot i que el testimoni de l'Aragay era de primera mà–. Les proclamacions van anar com vós indiqueu. Hi ha moltes divergències entre els diversos autors que han explicat aquella tarda a la plaça de Sant Jaume. Ajustant-me a les referències que em mereixen més crèdit, el pas de Macià de l'Ajuntament a la Diputació, el narraré en un llibre –novel·la, és clar– que tot just ara començo. Pel que us pugui interessar us dono alguns detalls de la meva darrera conversa amb Jaume Creus, el 1971, quan Creus tenia ja noranta i tants anys. Però es mantenia molt lúcida i tenia la veu segura. No sé si encara viu. Aleshores vivia a Borrell, 130, 2n 1a (Tel. 254 79 53). A primera hora de la tarda del 14 d'abril van telefonar a Creus, al seu lloc de treball, que anés de seguida a casa del doctor Peyrí, on es trobaria amb Macià i altres elements d'Estat Català. (Jaume Creus era un dels puntals d'aqueixa organització.) Hi va anar de seguida i va trobar els seus amics comentant la proclamació de la República que havia fet Companys. Macià deia: «Quina criaturada!» Va arribar l'Aiguader i Macià el va renyar perquè arribava tard. Creus va dir: «Anem a continuar la conversa a casa, perquè si ens volen detenir, el primer lloc on us buscaran –s'adreçava a Macià– serà

22. Vegeu Triadú (agost 1977).

23. Jaume Creus i Ventura (Vilassar de Mar, 1885 – Barcelona, 1975), polític proper a Macià i a Companys. El 1939 s'exilià a França.

24. Amadeu Aragay i Davi (Sabadell, 1886 – Ciutat de Mèxic, 1965), membre d'ERC. Ocupà el Palau de la Generalitat amb Companys el 14 d'abril de 1931 per proclamar la república.

ací». Van marxar tots al pis de Creus, al carrer d'Aldana. Hi ha un detall que em reservaré perquè no vull remoure xafarderies. És aquest: van trucar a la porta i en Creus, en obrir, es va trobar amb en Tarradellas que «modestament –aquests són els mots literals que anotava mentre en Creus em parlava–, perquè aleshores en Tarradellas ni somiava que arribaria a tenir la importància que se li ha donat després», va preguntar: «Com van les coses?». En Creus va dir que tot anava bé i en Tarradellas es va retirar. Aleshores van decidir que anirien a l'Ajuntament, però com que no sabien exactament quina era la situació, van convenir que Macià, Peyrí i altres anessin en cotxe pel Paral·lel, el passeig de Colom i la via Laietana fins al pis de Bertran de Quintana –del qual Creus em parlava quasi com un intrús o com un agregat de darrera hora. Allí esperarien en Creus, que passaria per la plaça de Sant Jaume i aniria a casa en Bertran de Quintana a informar-los. A la plaça, en Creus va observar el que passava i anà a casa en Bertran. De seguida van baixar tots corrent i en un cotxe –entre ells hi havia Martí Barrera– van anar a l'ajuntament i van pujar les escales. Macià va tenir una discussió bastant dura amb Companys i va proclamar la República catalana [manuscrit al lateral] des de l'ajuntament en termes diferents de com ho faria una estona més tard des del balcó de la Diputació. A part uns textos diferents que hi ha sobre la qüestió concreta de la proclamació, se'n van escriure d'altres que ningú, allí, ni en Sarra, escrivia un català correcte. Hi havia altres coses, en un text reproduït en gravat a Alcalá Zamora li posen Aniceto. [segueix el cos general] Després per travessar la plaça van haver de formar diverses files, agafats pels braços –portant Macià al mig– per obrir-se pas entre la multitud que ja era atapeïda. Maluquer i Viladot va triar una estona a presentar-se, quan un funcionari de la Diputació el va avisar. Fins ací, la informació de Jaume Creus, en els detalls que coincideixen amb altres de fidedignes. La informació de Soldevila –dit sigui amb tots els respectes– és sempre de segona mà, com ho és la d'Amadeu Hurtado. De primera mà ho és la de Casals i d'Arrufat, però se us poden fer sospitosos de parcials. Una cosa semblant pot dir-se de la de Francesc Madrid –encara que per raons diferents. Fora curiós que contra[s]tessi la versió que Madrid dona de la telefonada de Miguel Maura al govern civil de Barcelona (p. 129 d'*Ocho meses y un día en el Gobierno civil de Barcelona*,²⁵ amb la que dona Miguel Maura al seu llibre *Así cayó Alfonso XIII*²⁶⁻²⁷(p. 182-183).

25. Madrid (1932) dedica un capítol a «Luis Companys», p. 129-164.

26. Maura (1962), p. 182-183: «Barcelona al habla». Segons Maura, des del Ministeri de Governació es trucà a les respectives províncies mentre es redactaven els decrets corresponents per nomenar els governadors civils. A Barcelona es demanà per Emiliano Iglesias «el gran amigo de Lerroux, que, según

Qui podria aclarir aquest detall, si volgués fer-ho, és Antoni A. Trabal, però en les circumstàncies actuals el testimoni d'aquest senyor té poc valor. La que fa un tal Piracés [al marge, a mà]: Aquest Piracés va improvisar un llibre carregat d'inexactituds sense escrúpols. [al cos central]: (no tinc el llibre a mà i no estic segur de l'exactitud del nom) sobre el grup que va anar amb Companys és molt diferent de la que a l'època i més tard van donar els protagonistes. Entre altres que van anar amb Companys i que encara viu –segons tinc entès– hi ha el doctor Bat[t]estini –que potser va estar present a la conversa entre Macià i Companys a l'Ajuntament. És un dels que va sortir amb Companys de la llibreria Ariel. La versió dels Casals i Arrufat sobre Companys abans del migdia està feta amb molt mala intenció, però no m'atreveixo a dir que sigui totalment falsa. L'Aragay va dir-me diverses vegades que quan van sortir de la llibreria Ariel no tenien ni idea del que anaven a fer ni del que els podia passar. Observem diversos aspectes de la qüestió: la rivalitat entre els d'estat català [sic.] i grup de Companys, informacions parcials –en el sentit de partidistes– i informacions de segona mà, fetes per periodistes insolvents. Crec, com vós, que caldria reunir les versions dels supervivents que queden dels fets, per modestos que siguin personalment, i veure si del conjunt del que diuen se'n pot fer una reconstrucció versemblant i coherent.

Cordialment

[Signatura: Vicenç Riera]

los informes que habían llegado al Ministerio era quien por sí y ante sí se había hecho cargo del Gobierno civil. Una voz aguardentosa me respondió:

–No hay Emiliano que valga. A Emiliano lo hemos arrastrado. Aquí es la FAI la que manda. ¡Viva la anarquía!». Después d'aquesta trucada, s'ordenà que els militars es presentessin al govern civil per tal de restablir-hi l'ordre. La força no fou necessària: «Momentos después me llamaba, desde el Gobierno civil, Companys, que me contó lo ocurrido. Emiliano Iglesias, que había ocupado, sin que nadie le autorizara para ello el Gobierno civil, había sido expulsado de él por elementos de la CNT. Al presentarse Companys, le habían dado paso, sin la menor resistencia, los mismos cenetistas. Ni un herido, ni un tiro, ni una protesta.»

27. *Ibidem*. Vegeu «Segunda Parte. Capítulo IV: *Cataluña*», p. 235-239. Maura insisteix a presentar Macià com un home que gaudeix de prestigi i popularitat a Catalunya, però que unilateralment pretén instaurar una república que dona per fet que serà federal; aquest fet el revolta especialment quan nomena «ministros de la Generalitat». També li retreu que el Pacte de Sant Sebastià estava tancat i era inviolable.

[14]

[nota manuscrita per Joan Triadú]

Moragas, 57

Pineda de Mar, 29 IV 1981

Benvolgut amic Triadú: Ahir, al programa «Vostè pregunta»,²⁸ vaig fer una pregunta que no sé per quina raó en Puyal no us va passar, perquè la vaig fer així que va començar el programa i vaig connectar la trucada de seguida, o sigui que no hi havia embús; per altra banda, en Puyal, contra el que fa altres vegades, no sols no adreçava els que intervenien, sinó que els encoratjava a ampliar la pregunta que havien fet o a comentar la resposta. La meua pregunta era sobre una qüestió de la qual ja fa dies que us volia comentar, però en veure –vull dir, en assabentar-me– que us dedicaven el programa, vaig voler fer-la a través d'en Puyal perquè la qüestió tingués més ressonància. Com a pedagog i com a alt funcionari d'Omnium Cultural, ¿què creieu que podria fer-se per editar manuals per aprendre llengües estrangeres a partir del català, en lloc d'haver d'estudiar-les, els catalans, amb mètodes castellans? Això d'estudiar llengües estrangeres a partir de l'espanyol contribueix al fet que molts catalans considerin la seva llengua com un parlar casolà inepte per a les traduccions. A vegades em vénen a veure nois i noies d'aquesta vila per consultar-me què podrien fer per millorar el seu francès o anglès. Per veure quin coneixement tenen de la llengua en qüestió els dono a llegir un llibre i els dic: «Tradueix». Inevitablement es posen a traduir en castellà. «¿Per què, en castellà, si estem parlant en català?» Queden sorpresos i no saben donar-me cap raó. A la fi acaben dient-me –el que és veritat– que estan acostumats, a l'escola, a fer les traduccions al castellà. És clar, perquè el llibre amb que estudien és a base del castellà. Això encara s'explica, però qualsevol persona –qualsevol català corrent– que tradueix uns mots llegits o sentits a l'estranger, els tradueix, en una conversa en català, al castellà. Unes noies arribaven d'Alemanya i em deien: «Vam veure un rètol que deia “*Prohibido el paso*”». «Així, en castellà?» «No, home, en alemany!» Un amic que parla francès i està casat amb una francesa torna d'un viatge a França. Parlem en català i en voler transcriure'm uns mots que algú li havia dit a Tours, me'ls diu en castellà. «Oh, parla castellà, aquest senyor?» «No, m'ho va dir en francès.» «Doncs si parlem en català, me'ls tradueixes al català o me'ls dius com te'ls van dir, en francès. Què hi pinta, el castellà,

28. Programa en llengua catalana al circuit català de Televisión Española, 1979-1984.

entre nosaltres?» Sento uns nois, ja grans, que parlen d'un partit que el Barcelona està jugant al seu camp i un d'ells diu: «En aquest moment la ràdio d'Hongria deu estar dient: “*En el inmenso y fenomenal estadio del Barcelona...*”» Una cunyada meva rep un amic del meu germà, italià, que només parla italià. Amb el meu germà, l'home parla italià. La cunyada parla castellà i cal traduir-ho tot. «*Me parece que hay corriente de aire, ¿quieres que cierre la ventana?*» L'italià es queda amb la boca oberta esperant la traducció. Jo, acabada la paciència, li dic: «Si parlessis en català t'entendria millor: la finestra!» Gairebé tots els catalans que no coneixen una llengua estrangera, quan han de parlar amb un estranger que no parla espanyol, da-l'hi, entestats a parlar-los en castellà.

Bé, excuseu-me que us faci perdre el temps amb [al marge] aquests detalls. Abans de la guerra i durant la guerra s'ensenyaven llengües estrangeres a partir del català. Us n'envio una mostra i formulo la pregunta: per ser vós qui sou, que no sé per què en Puyal no va voler passar. Què es pot fer perquè s'ensenyin les llengües estrangeres, a Catalunya, en català. Cordialment [Signatura: Vicenç Riera]

[15a]

Pineda de Mar, 23 d'agost, 1981

Benvolgut amic Triadú: Feia dies que us havia d'escriure per donar-vos les gràcies pel vostre article del 9 d'aquest mes, amable i estimulant, sobre *Amb permís de l'enterramorts*,²⁹ una novel·la que ha quedat arraconada i que no em sembla de les pitjors de les meves. Sembla que és el destí de les obres premiades amb el Bertrana, que tenen una certa publicitat en editar-se tot seguit d'haver tingut el premi i de les quals després ja no se'n parla més. I us havia d'escriure també per felicitar-vos per la conversa amb la Maria-Aurèlia Capmany sobre Miquel Llor. Llàstima que fos tan curta. Vosaltres teníeu corda, jo interès i la TV obligació per a una hora tirant baix.

Avui, en veure que tornàveu a parlar de mi a propòsit sobretot de *Joc de xocs* no puc esperar més i us escric per donar-vos les gràcies pels dos articles i per aprofitar l'ocasió per fer-vos alguns comentaris. El primer, que les vostres crítiques tenen una força de persuasió, d'encoratjament, d'esvair l'endormiscament dels autors comentats, de la qual no sé si vós mateix teniu consciència. ¿És, potser, que en els vostres textos van junts el crític i el pedagog? No ho sé... A la vostra darrera carta em pregunteu què faig. Escric sense pressa la continuació de *Canvi de via* i la de *Plou sobre mullat*, continuació que, en un cas i l'altre, serà una novel·la independent d'aquella que continua. *Plou sobre mullat* serà la primera, en l'ordre cronològic, de l'exili. La continuació que preparo serà la vida dels exiliats sobretot a París i a Bordeus amb notícies dels camps de concentració.

Voldria dir-vos alguna cosa sobre les vostres crítiques. No, vull dir sobre comentaris de detall, encertats i per això mereixedors d'explicació. Procuraré ser breu perquè m'imagino que no disposeu de gaire temps. La meva insistència en l'amor físic entre personatges masculins i femenins –potser sobrava aquesta precisió perquè podeu estar segur que no m'ocuparé mai d'homosexuals i és poc probable que ho faci de lesbianes– obeeix al fet que en un moment donat em va semblar que la novel·la catalana era massa púdica i que calia exposar sense eufemismes unes relacions considerades irregulars, però no pas infreqüents en la nostra societat. [al marge] Entre homes i dones, és a dir irregulars segons les normes de la nostra societat, però mai contra natura.

29. Vegeu Triadú (9-8-1981). Tot i que Riera no ho esmenta, Triadú signà dues setmanes més tard «Riera Llorca, a la recerca d'un temps viscut» –vegeu Triadú (23-8-1981).

[Cos central] Quan feia unes setmanes que havia tornat, em va visitar el mallorquí Antoni Serra, el qual em va dir que jo era el primer novel·lista català que tractava la vida eròtica d'una manera clara i directa. Em va agradar que m'ho digués, perquè era això el que jo havia volgut fer. Ara ja no cal que insisteixi, perquè en aquest aspecte la literatura catalana està servida a bastament. Però no puc fer canviar de caràcter ni de conducta els personatges. Ara bé, l'amor com a sentiment de tendresa i de lleialtat el tinc previst per a novel·les amb altres personatges que aniran apareixent. I, per bé que a un nivell d'atenció no molt alt, s'insinua, com vós dieu, a *Oh, mala bèstia!* entre Pere Montoliu i Regina Cases; també a *Joc de xocs* i a la mateixa *Oh, mala bèstia!* hi és, sense destacar molt, entre Jordi Reixac i Olga Moretó. A *Canvi de via* hi ha un matrimoni normal de Delfina i Víctor Savall, només enterbolit pels antecedents d'ell i les suspicàcies d'ella, que potser no encaixa en el que em reclameu perquè són uns personatges grisos. Bé, tot vindrà.

Quant al que hi ha de realitat –viscuda o observada– puc dir que en l'ambient és total; en els fets, fiftyfifty [*sic.*], i encara la meitat real repartida entre diversos personatges o a la inversa atribuït a un mateix personatge vivències de diversos. L'assassinat amb què comença *Jocs de xocs* és real amb tots els pèls i senyals, fins i tot en el que es refereix a Magdalena Fatjó, que pinto tal com era, sense altra alteració que la del nom. Les desgràcies acumulades a Josep Sanxis, autèntiques, però la meitat les li passo d'un company que era tan infeliç com ell. Una amiga catalano-mexicana em va escriure: «Ese hombre parece un imán para los disgustos.» En el conjunt, fets que he vist jo els he distribuïts principalment entre Ramon Bel, Xavier Orriols, Marc Arnau, Miquel Jonquer i d'altres; a tots ells els he penjat, a més, fets d'altra gent i fets inventats. Però per la seva vida familiar i pel seu físic és evident que cap d'aquests personatges no soc jo. I amb prou feines algun d'ells és el meu portaparaula.

La distribució topogràfica del text es deu al meu coneixement del treball d'impremta, que em fa comprendre el profit que en puc treure, en adoptar diversos punts de vista, sense confondre, sense atabalar massa el lector. Tinc en compte la vostra advertència que puc caure en l'*automatisme* o l'*uniformisme* (no recordo exactament quin mot veu [*sic.*] usar en un article que va tenir la gentilesa de dedicar-me.)

Sobre l'ordre d'aparició dels llibres i l'ordre cronològic de l'acció us he de dir que és un detall que m'amoïna però que no puc endreçar fins que algun dia –com ja se me n'ha parlat– es publiquin les obres completes. Si això es fa, les novel·les, amb la intercalació de contes i teatre –subjecte tot a l'ordre cronològic, sense separació de gèneres– aniran per rigorós ordre cronològic de l'acció. La idea de fer una obra única, amb tants de volums com em fos possible d'escriure, em va venir després

d'haver escrit *Què vols, Xavier?*, *Joc de xocs*, i *Oh, mala bèstia!* premeditadament amb els mateixos personatges principals. Aleshores vaig pensar que els personatges de les tres novel·les em podien servir, agafant-los de més joves, per a tota una sèrie sobre la vida catalana que jo he conegut. No sabeu pas el greu que em sap haver matat Ramon Bel a la Dominicana! Segons el meu judici, o segons el meu gust, les meves millors novel·les són *Plou sobre mullat*, *Canvi de via* i *Fes memòria, Bel*. Per dessota d'aquestes situo les tres mexicanes i per sobre, les tres o quatre que tinc ja més o menys pensades –compreses les dues que estic escrivint–, però això ja direu els crítics si és cert o no. Si heu arribat fins aquí, no us faig perdre més temps. Cordialment

[Signatura: Vicenç Riera]

[15b]

[Aquest document és una targeta amb la relació de títols i l'any d'acció, que acompanya el document anterior]

Ordre cronològic de l'acció

1931	Canvi de via
1934	Fes memòria, Bel
1936	Roda de malcontents
1939	Plou sobre mullat
1940-42	Tots tres surten per l'Ozama
1942	Què vols, Xavier?
1942	Joc de xocs
1942	Oh, mala bèstia!
1962	Amb permís de l'enterramorts

[16]

Pineda de Mar, 8 d'agost, 1984

Benvolgut amic Triadú: Moltes gràcies per l'amable i encoratjadora crítica a *Això aviat farà figa*.³⁰ El mes que ve, Laia publicarà *Torna, Ramon*, novel·la d'acció situada al 1931 i que ve a ésser, cronològicament, continuació de *Canvi de via*, que em va valer, al seu dia, una de les vostres crítiques més estimulants. No dono per closa la meva exposició de com veig i considero l'exili, però quan ja és evident que em proposo escriure la vida d'una part de la societat catalana a partir de 1931. M'adono que deixo moltes llacunes i em dedico, ara, a omplir-les, però no renuncio a ampliar la meva visió de l'exili, incompleta i que, ja ho veig, ningú no arribarà a tractar a fons. Tampoc s'hi tractarà ni el període de la guerra ni el de la República. S'han mitificat personatges i fets en una desmesura que potser va ser necessària en algun moment, que no hi ha manera de posar uns i altres al seu lloc sense la seguretat que et tractaran de pertorbador, com a mínim. Ja m'acontento amb el qualificatiu que m'han aplicat, amb justícia, algun cop de «desdramatitzador». Quant a la meva tendència a ubicar un espai generós a «l'amor lliure» –ja sé que això no és una expressió vostra– em ve del fet que fins a un cert moment en la nostra literatura, em va semblar que aquesta era tan púdica que algunes narracions arribaven a donar una visió falsa de la vida barcelonina; falsa a causa de mostrar-ne sistemàticament un aspecte només de les relacions entre homes i dones i amagar-ne un altre. Ara que els escriptors joves cauen en l'excés oposat. Ja tractaré de foscor, en el que jo escrigui, un cert equilibri. A la novel·la pròxima, *Torna, Ramon*, encara tindreu raó de fer-me el retret que delicadament m'heu fet alguna vegada, perquè un dels temes de la novel·la és la presentació del personatge de la *querida*, molt popular a l'època, dels fabricants de Terrassa i de Sabadell –i de Barcelona, és clar–, que era, com faig dir a uns dels personatges, una «institució». El personatge de Palmira Vern, per exemple, me'l va inspirar una noia que treballava amb mi a l'ajuntament i que realment tenia com a «protector» un coronel veneçolà; la relaciono, sense saber si de debò ella els coneixia o no, amb els exiliats veneçolans, molt arravatats, que ens venien a veure a la redacció de *L'Opinió*, perquè els publicués unes notes contra Gómez. L'asil Lafont és l'asil Duran, les interioritats del qual vaig conèixer del 1916 al 1919 perquè l'empresa a la qual jo treballava –una fàbrica de mobles– li tenia

30. Vegeu Triadú (6-7-1984).

arrendat el taller d'ebenisteria. La qual cosa em va permetre d'entrar sovint al tal asil –aleshores una autèntica presó– i conèixer la vida que s'hi feia. L'anècdota d'*Extracte hepàtic per a la Coral* la va viure un amic meu, fabricant de farmàcia. I el mateix es podria dir d'alguna de les altres narracions que, de com va passar a com jo ho explico hi ha bastanta de diferència. El curiós és que els qui em parlen del llibre no coincideixen en un conte els ha agradat més. Vós destaqueu *A Maó qualsevol sap...* En Jaume Cabrer³¹ prefereix *Extracte hepàtic per a la Coral*. Una lectora de formació financera em va fer l'elogi de *Dir-ho o no dir-ho*. Un altre em diu que el millor és *Vés-te'n, et dic* i hi ha qui s'ha impressionat per *La condemna*, que, evidentment, no és un conte. Aquest text el vaig col·locar, exactament, al bell mig del llibre per *fer-lo passar*. Bones vacances. Cordialment agrait

[Signatura: Vicenç Riera]

31. En referència a Jaume Cabré (Barcelona, 1947). Tots dos coincidiren per primer cop a la Nit de Santa Llúcia de 1973, en què Cabré guanyà el premi Víctor Català –Riera quedà per sota d'ell, amb un sol vot de diferència. Per a més informació, vegeu *Canigó*, 22-12-1973, p. 10-11 i 13.

[18]

Pineda de Mar, 15 XI 87

Benvolgut amic Triadú: Moltes gràcies per la vostra crítica, benèvola i encoratjadora, de *Tornar o no tornar*.³² A mig matí m'ha valgut ja algunes visites i telefonades de felicitació. Si, segons els vostres comptes, aquesta novel·la és la desena –sense comptar el conjunt de narracions: *Això aviat farà figa*, és clar– us en deuen mancar dues. Us n'envio una llista completa, per tres ordres diferents: el de publicació, el més visible per al lector; el de redacció, pura curiositat; i el d'ordre cronològic d'acció, que és com m'hauria agradat que fossin llegides; i l'ordre en què haurien de publicar-se si algun dia –cosa poc probable– s'edita la meua obra completa en una edició uniforme. Digueu-me, si us plau, quins dos llibres no teniu i, si jo els tinc, us els enviaré amb molt de gust. D'alguns només me'n queda un exemplar. Em sembla molt encertada la vostra observació que els meus diàlegs són un complement de l'acció i també que Amaranta és una excepció: efectivament, els diàlegs amb l'Amaranta la tipifiquen perquè ella en parlar argot mostra «un fet o singularitat» de la noia.

Tinc començades un parell de novel·les més, però les tinc un xic en suspens, ocupat en un treball que Josep Benet m'ha encarregat per al Centre d'Història Contemporània. Així que enllesteixi aquest treball les recuperaré i espero que les acabaré; són d'ambient de preguerra, una d'elles amb l'acció situada a continuació de *Torna, Ramon*.

Reitero el meu agraïment a la vostra gentilesa i us saluda cordialment

[Signatura: Vicenç Riera]

<u>Edició</u>	<u>Títol</u>	<u>Redacció</u>	<u>Acció</u>
1946	Tots tres surten per l'Ozama	1940-42	1940-42
1968	Roda de malcontents	1967	1936
1970	Amb permís de l'enterramorts	1968	1962
1970	Joc de xocs	1968	1942
1972	Fes memòria, Bel	1971	1934
1972	Oh, mala bèstia!	1966-67	1942
1974	Què vols, Xavier?	1966	1942

32. Vegeu Triadú (15-11-1987).

<u>Edició</u>	<u>Títol</u>	<u>Redacció</u>	<u>Acció</u>
1976	Canvi de via	1974	1931
1979	Plou sobre mullat	1976	1939
1984	Això aviat farà figa	1973-83	1935
1984	Torna, Ramon	1983	1931
1985	Tira cap on puguis	1984	1939
1987	Tornar o no tornar	1969-1986	1945

<u>Acció</u>	<u>Títol</u>	<u>Edició</u>
1931	Canvi de via	1976
1931	Torna, Ramon	1984
1934	Fes memòria, Bel	1972
1935	Això aviat farà figa	1984
1936	Roda de malcontents	1968
1939	Plou sobre mullat	1979
1939	Tira cap on puguis	1985
1939-42	Tots tres surten per l'Ozama	1946
1942	Joc de xocs	1970
1942	Què vols, Xavier?	1974
1942	Oh, mala bèstia!	1972
1945	Tornar o no tornar	1987
1962	Amb permís de l'enterramorts	1970

<u>Redacció</u>		<u>Acció</u>	<u>Edició</u>
1940-42	Tots tres surten per l'Ozama	1940-42	1940-42
2-7 1966	Què vols, Xavier?	1942	1974
9 1966/ 2 1967	Oh, mala bèstia!	1942	1972
3-8 1967	Roda de malcontents	1936	1968
6-8 1968	Amb permís de l'enterramorts	1962	1970
8-12 1968	Joc de xocs	1942	1970
2-5 1969-86	Tornar o no tornar	1945	1987
7-10 1971	Fes memòria, Bel	1934	1972
4-7 1973-83	Això aviat farà figa	1935	1984
6-9 1974	Canvi de via	1931	1976
1976	Plou sobre mullat	1939	1979
1983	Torna, Ramon	1931	1984
8-12 1984	Tira cap on puguis	1939	1985

[19]

[Targeta de «Vicenç Riera Llorca»]

[Nota manuscrita]

Saluda el seu amic Joan Triadú i li presenta el prestador Hollis Brannon³³

[prosegueix al revers]

perquè l'orienti en un projecte important en el qual treballa

[Signatura: Vicenç Riera]

Joan Triadú

Príncep d'Astúries, 9

Tel. 228 03 73

33. Persona implicada en el projecte d'antologia del PEN Club de Nova York. Vegeu novament Pujadas (2015), nota 1 de la carta 61, p. 129-130. Sembla que Brannon es dedicava exclusivament al món de les finances.

Bibliografia

M. CORRETGER, «Cartes entre Vicenç Riera Llorca i Domènec Guansé (1966-1975)», *Els Marges*, núm. 99, hivern 2013, p. 60-89.

M. CORRETGER, «La narrativa de Vicenç Riera Llorca: literatura i consciència històrica», *Caplletra*, núm. 57, tardor 2014, p. 9-33.

Canigó, 22-12-1973, núm. 324, any XX, p. 10-11, 13.

M. MAURA, 1962: *Así cayó Alfonso XIII*. Mèxic.

F. MADRID, 1932: *Ocho meses y un día en el Gobierno civil de Barcelona*, Barcelona-Madrid: Las Ediciones de la Flecha.

M. NOGUER, «El pont persistent: quatre cartes de Vicenç Riera Llorca a Rafael Tasis», *Els Marges*, núm. 87, hivern 2009, p. 91-106.

J. FERRER, J. PUJADAS, 1993: *Epistolari Joan Fuster - Vicenç Riera Llorca*, Barcelona: Curial.

J. PUJADAS, 2015: *Epistolari Albert Manent & Vicenç Riera Llorca*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

V. RIERA I LLORCA, 2003: *Cròniques americanes: articles publicats en les revistes de l'exili / Vicenç Riera Llorca; recull, prefaci i edició de Josep Ferrer Costa i Joan Pujadas Marquès; pròleg d'Albert Manent*. Barcelona: Fundació Pere Coromines, «Biblioteca de Ciències Humanes», núm. 2.

J. TRIADÚ, «Una generació amb novel·la», *Serra d'Or*, any XIV, núm. 156, setembre 1972, p. 43-46.

J. TRIADÚ, «Panorama de novel·la catalana. Profusió i diversitat en una segona línia», *Serra d'Or*, Any XV, núm. 170, novembre 1973, p. 43-46.

J. TRIADÚ, «La novel·la del 14 d'abril», *Suplement de lletres*, diari *Avui*, 23-1-1977, any II, núm. 235, p. 19.

J. TRIADÚ, «Les proclamacions de Macià», *Serra d'Or*, Any XIX, núm. 215, agost 1977, p. 33.

J. TRIADÚ, «Un parèntesi per a Vicenç Riera Llorca», *Suplement de lletres*, diari *Avui*, 9-8-1981, any VI, núm. 1629, p. 18.

J. TRIADÚ, «Riera Llorca, a la recerca del temps viscut», *Suplement de lletres*, diari *Avui*, 23-8-1981, any VI, núm. 1641, p. 21.

J. TRIADÚ, «Un llibre de narracions de Vicenç Riera Llorca», *Suplement de lletres*, diari *Avui*, 6-7-1984, any IX, núm. 2525, p. 28

J. TRIADÚ, «Riera Llorca, novel·lista de l'exili dels "malcontents"», suplement *Cultura*, diari *Avui*, 15-11-1987, any XII, núm. 3603, p. VII.